

กกต.

แนวปฏิบัติ (Guideline)

สื่อมวลชนภายใต้กฎหมายสื่อที่เปลี่ยนไป (ปี ๒๕๖๓)

คำนำ

แนวปฏิบัติ (Guideline) สื่อมวลชนภายใต้ภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไป (ปี 2563) ฉบับนี้ อยู่ภายใต้โครงการที่
ปรีกษาการเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมจริยธรรมบุคลากรในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ ปีงบประมาณ
2562 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการศึกษาและวิจัยในเรื่องมาตรฐานจริยธรรมสื่อ บทเรียนจากต่างประเทศในการ
นำจริยธรรมสื่อไปสู่การปฏิบัติงานจริง รวมถึงการจذبบรมเชิงปฏิบัติการของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้ง 4 ภาค จำนวน
ทั้งสิ้น 166 คน เพื่อนำมาสู่แนวทางปฏิบัติในการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนภายใต้จริยธรรมวิชาชีพ ที่จะใช้เป็นแนวทาง
ในการนำเสนอข่าวที่เป็นไปตามมาตรฐานจริยธรรมสื่อ สร้างสรรค์ ทั้งรูปแบบสื่อออนไลน์ และออฟไลน์

แนวปฏิบัติสื่อมวลชนภายใต้ภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไปนี้ เริ่มต้นมาจากการสนทนากลุ่มย่อยนักวิชาการด้านการ
สื่อสารและนักวิชาชีพสื่อ และการศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับกับประเด็นจริยธรรมสื่อที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยประเด็นการ
ละเมิดจริยธรรมได้รับการวิพากษ์วิจารณ์บ่อยครั้ง เช่น ข่าวลวงข่าวปลอม (Fake News) ที่แพร่หลายอยู่อย่างมากมาย
อันมาจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสื่อใหม่ และไม่มีการตรวจสอบก่อนนำเสนอสู่สาธารณชน นำมาสู่ความเข้าใจ
ผิด หรือผลทางลบต่อสังคม ปัญหาเรื่องการนำเสนอข่าวสารที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็ก เยาวชน
และผู้เสียชีวิต ทำให้เกิดการซ้ำเติมความทุกข์ ถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม และสร้างความเกลียดชัง ส่วนปัญหาเรื่อง
การนำเสนอของสื่อในเหตุการณ์ความขัดแย้ง เป็นประเด็นอ่อนไหว มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ดังนั้นการใช้ภาษา ภาพและ
เสียงที่ไม่ระมัดระวัง รวมถึงอคติในการเลือกนำเสนอของสื่ออาจขยายความขัดแย้งมากกว่าจะนำมาซึ่งการสร้าง
ความเข้าใจ ส่วนจริยธรรมสื่อที่สำคัญอีกประเด็น คือ การนำเสนอข่าวสารในเหตุการณ์ความรุนแรงที่มุ่งเน้นจำนวน
ติดตามของผู้ชมและการแข่งขัน จนสร้างความตื่นตระหนก ความแตกแยกในสังคมได้ จากสถานการณ์การปฏิบัติงานที่
ละเมิดจริยธรรมของสื่อในปัจจุบัน นำมาซึ่งการทบทวนแนวปฏิบัติของสื่อมวลชน

คณะผู้จัดทำของศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวปฏิบัติฉบับนี้
จะสร้างความเข้าใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจทุกฝ่าย ในการศึกษา เพื่อที่จะสามารถนำไปปรับใช้
ในการเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมจริยธรรมบุคลากรในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพ
มากขึ้นต่อไป

ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
แนวปฏิบัติ (Guideline) สื่อมวลชนภายใต้กฎหมายที่เปลี่ยนไป (ปี 2563)	1
1) แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการป้องกันการนำเสนอข่าวลวงข่าวปลอม (Fake News)	3
2) แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการนำเสนอข่าวโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน	10
3) แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความรุนแรง	18
4) แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความขัดแย้ง	24
บรรณานุกรม	30

แนวปฏิบัติ (Guideline) สื่อมวลชนภายใต้ภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไป (ปี 2563)

บทนำ

แนวปฏิบัติ (Guideline) สื่อมวลชนภายใต้ภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไป (ปี 2563) นี้ เป็นผลมาจากการประชุมกลุ่มย่อยนักวิชาการด้านการสื่อสาร และนักวิชาชีพสื่อ การประชุมเชิงปฏิบัติการสื่อมวลชนใน 4 ภูมิภาค และการศึกษาเอกสาร งานวิจัย สามารถสรุปประเด็นจริยธรรมที่สำคัญและมักพบบ่อยครั้งในการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในปัจจุบัน 4 เรื่อง ซึ่งสามารถกำหนดนิยามความหมายได้ดังต่อไปนี้

1. การนำเสนอ ข่าวลวง ข่าวปลอม คือ ข่าวที่มีเนื้อหาเป็นเท็จ หรือเนื้อหาถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยไม่มีข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาหรือคำพูด ข่าวลวง ทั้งนี้ ข่าวปลอมบางข่าวอาจมีข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้ แต่ก็อาจจะมีข้อมูลที่ถูกรวบรวมขึ้นมาจากเจตนาบิดเบือนข้อเท็จจริงเดิม

2. การนำเสนอข่าวโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน หมายถึง การรายงานข่าวโดยไม่ล่วงเกินเรื่องส่วนตัวของบุคคล รักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวที่พึงสงวนของมนุษย์ทุกคน รวมถึงให้ความคุ้มครองต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีอัตลักษณ์แตกต่างในสังคม และต้องไม่ซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่ผู้ตกเป็นข่าว

3. การนำเสนอข่าวความรุนแรง หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาข่าวที่มีภาพและ/หรือเสียงที่ก่อให้เกิดความรู้สึกลัว ขยะแขยง อุจาดตา แสดงให้เห็นถึงความโหดร้ายทารุณ เช่น ภาพข่าวที่แสดงสภาพศพในลักษณะสยดสยอง ภาพผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ หรือจากภัยพิบัติที่ร้ายแรง โดยข่าวที่มีความรุนแรงนั้น สามารถนิยามความหมายตามลักษณะดังต่อไปนี้

3.1) ภาพข่าวภาพ และ/หรือเสียง และการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นถึงผู้กระทำกำลังกระทำ ความรุนแรง ซึ่งผู้กระทำอาจหมายถึง สิ่งมีชีวิต ภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ หรือโรคภัยไข้เจ็บที่กำลังทำความรุนแรง อันก่อให้เกิดอาการบาดเจ็บหรือตาย

3.2) ภาพและ/หรือเสียง และการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นถึงผลการกระทำความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกกระทำ ซึ่งผู้ถูกกระทำหมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ถูกกระทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือตาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจจากการกระทำใด ๆ นั้น ตลอดจนทรัพย์สินถูกทำลาย เช่น ภาพผู้เสียชีวิต ภาพซากรถยนต์ที่พังยับเยิน ภาพอาคารบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหาย พังพินาศ ภาพของการถูกทำร้ายทางจิตใจ เสียใจ โกรธ โมโห เสียงประกอบหรือน้ำเสียงของผู้สื่อข่าวที่กระตือรือร้นที่รุนแรง เป็นต้น

4. การนำเสนอข่าวความขัดแย้ง หมายถึง การนำเสนอเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มคนมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน โดยการที่แต่ละฝ่ายไปด้วยกันไม่ได้ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการจริง หรือศักยภาพที่จะเกิดตามต้องการ โดยมีสาเหตุมาจากความแตกต่างกันในการรับรู้ เป้าหมาย หรือสิ่งที่ต้องการแตกต่างกัน ค่านิยมของคนแตกต่างกัน ระบบโครงสร้างของสังคมที่อยู่อาจเป็นเหตุนำไปสู่

ความขัดแย้ง ทั้งนี้เพราะการจัดโครงสร้างอาจไปขัดกับความรู้สึกหรือพฤติกรรมของคนบางพวกบางกลุ่ม การเปลี่ยนแปลง ตลอดจนพฤติกรรมส่วนบุคคล มีผลทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งอาจนำไปสู่ ความรุนแรงในบางประการ แต่ความขัดแย้งก็อาจนำไปสู่การพัฒนาหรือความก้าวหน้าหากมีความขัดแย้งในระดับ ที่เหมาะสม

จากสภาพปัญหาการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในปัจจุบันที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าสื่อมวลชนยังคงขาดความเคร่งครัดและรอบคอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสารตามกรอบจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการขาดความเข้าใจและความชัดเจน กระจ่างแจ้ง ต่อการดำเนินงานที่เหมาะสม โครงการเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมจริยธรรมบุคลากรในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ฯ จึงได้จัดทำแนวปฏิบัติ (Guideline) สื่อมวลชนภายใต้ภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไป (ปี 2563) ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ไว้ดังนี้

1. แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการป้องกันการนำเสนอข่าวลวงข่าวปลอม (Fake News)

ข่าวลวง ข่าวปลอม (Fake News) ไม่ใช่เรื่องใหม่แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานตั้งแต่ยุคสมัยโบราณ เพียงแต่รูปแบบและวิธีการแพร่กระจายของข่าวปลอมอาจแตกต่างกันไป เช่น ในสมัยก่อนข่าวลวง ข่าวปลอมแพร่กระจายโดยการบอกต่อกันแบบปากต่อปาก โดยใบปลิว หรือเรื่องเล่าที่เล่าต่อ ๆ กันมา จนเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีที่เราเริ่มใช้อินเทอร์เน็ตข่าวปลอมก็แพร่ระบาดผ่านฟอร์เวิร์ดเมล (Forward mail) เกิดการส่งต่อกันมากขึ้น จนถึงยุคปัจจุบันที่เราใช้โซเชียลมีเดีย (Social media) ในการแพร่กระจายข่าวลวง ข่าวปลอม โดยเฉพาะเมื่อข่าวบนสื่อสังคมออนไลน์ได้รับการยอมรับมากขึ้น รวมถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีแนวโน้มที่จะเชื่อสิ่งที่เราเชื่ออยู่เดิมหรือสอดคล้องกับความคิดความเชื่อ ทำให้เกิดข่าวที่อาจจะไม่ใช่ข่าวที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริง (Fact) แต่ถูกใจผู้อ่าน ผู้ชม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ข่าวลวง ข่าวปลอมได้รับความนิยมมากขึ้น และก่อให้เกิดสำนักข่าวออนไลน์ใหม่ ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งต่างนำกลยุทธ์ในการสร้างเรตติ้งมาใช้ ในขณะที่สื่อกระแสหลักอย่างโทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ต้องมีการปรับตัวขนานใหญ่จากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี (Digital disruption) อุตสาหกรรมสื่อไทยจึงอยู่ในลักษณะ “สื่อใหม่ก็ยังพึ่งไม่ได้ สื่อเก่าก็ยังหาทางออกไม่เจอ” จึงเปิดโอกาสให้เกิดข่าวลวง ข่าวปลอม (Fake news) ได้ง่าย และปัญหาข่าวลวง ข่าวปลอมกลายมาเป็นปัญหาใหญ่ที่ถูกพูดถึงมาในช่วง 3-4 ปีมานี้

หากจะ “นิยามความหมายของข่าวลวง ข่าวปลอมอาจจะนิยามได้ว่า ข่าวลวง ข่าวปลอม คือ ข่าวที่มีเนื้อหาเป็นเท็จ หรือเนื้อหาถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยไม่มีข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาหรือคำพูด ข่าวลวงทั้งนี้ ข่าวปลอมบางข่าวอาจมีข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้ แต่ก็อาจจะมีข้อมูลที่ถูกรวบรวมขึ้นเพื่อเจตนาบิดเบือนข้อเท็จจริง”

ในยุคที่สื่อสังคมเข้ามามีบทบาทกับผู้บริโภคมากขึ้นต่างจากในอดีตที่จะมีสิ่งขวางกั้นระหว่างองค์กรสื่อกับผู้บริโภค แต่ปัจจุบันกำแพงนั้นหายไปเพราะคนสามารถเข้าถึงสื่อมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับข่าวลวงข่าวปลอมก็เข้ามามีความสำคัญและสร้างปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมอย่างรวดเร็วในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมาทำให้ข่าวลวงข่าวปลอมมีความสำคัญและเป็นที่สนใจ โดยเฉพาะข่าวลวงข่าวปลอมที่ถูกเผยแพร่โดยสื่อมวลชน

ข่าวลวงข่าวปลอมถูกเผยแพร่อย่างรวดเร็วเพราะชาวเน็ตเชื่อว่าข่าวสารที่ได้รับผ่านทางแพลตฟอร์มต่าง ๆ นั้นเป็นข่าวจริงจึงทำการเผยแพร่ต่อจนเป็นไวรัส และมีผู้ให้ความสนใจเผยแพร่ต่อเป็นจำนวนมาก หรืออีกทางหนึ่งบทบาทการทำหน้าที่ขององค์กรสื่อมวลชนที่ถูกบีบคั้นด้วยเวลาและ เรตติ้งก็เสมือนดาบสองคม โดยสื่อมวลชนมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบหันมาเกาะติดกระแสสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น โดยเฉพาะโซเชียลมีเดีย โดยการหยิบเอาข้อมูลจากโลกออนไลน์มานำเสนอเป็นข่าวและบางครั้งไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน ก่อนนำเสนอสื่อมวลชนจึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการแพร่กระจายข่าวลวงให้มีมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นเราจึงต้องกลับมาทบทวนการทำงานของสื่อมวลชนในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ผู้บริโภคมีความต้องการเข้าถึงข่าวสารอย่างรวดเร็ว

ในสถานการณ์การแข่งขันที่แย่งชิงอันดับเรตติ้งบนแพลตฟอร์มของสื่อมวลชนที่เป็นระบบธุรกิจมากกว่าเป็นกระบอกเสียงของประชาชน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการนำเสนอข่าวลวงข่าวปลอมสำหรับสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ ดังนี้

แนวปฏิบัติสำหรับองค์กรสื่อ และกองบรรณาธิการ

1) องค์กรสื่อและกองบรรณาธิการต้องยึดมั่นในบทบาทหน้าที่ของสื่อในการทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข่าวสารที่มีสาระและ “ความเป็นจริง” ต่อประชาชน รวมถึงถ่ายทอด/เน้นย้ำอุดมการณ์นี้ต่อผู้ปฏิบัติงานข่าวในสังกัดของตนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การพูดย้ำกับทีมผู้ปฏิบัติงานข่าวทุกครั้งหลังประชุมว่า “องค์กรสื่อของเราความจริงต้องมาก่อน”

2) องค์กรสื่อและกองบรรณาธิการต้องทำหน้าที่ควบคุม/ตรวจสอบประเด็นข่าวในแต่ละวันของผู้ปฏิบัติงานข่าวก่อนแบ่งงาน โดยในแต่ละวันบรรณาธิการต้องทำการประชุม (ออนไลน์/ออฟไลน์) กับทีมเพื่อรวบรวมประเด็นข่าวที่น่าสนใจจากทีมข่าว บรรณาธิการต้องทำหน้าที่คัดกรองและตรวจสอบเบื้องต้นว่าเป็นข่าวที่มีมูลความจริงและสามารถตรวจสอบได้ หลังจากนั้นจึงกระจายประเด็นข่าวต่าง ๆ ให้ทีมผู้ปฏิบัติงานข่าวแต่ละคน ส่วนประเด็นใดที่บรรณาธิการตรวจสอบแล้วว่าเป็นข่าวลวงข่าวปลอมให้ตัดทิ้งไปพร้อมทั้งแจ้งให้ทีมผู้ปฏิบัติงานข่าวทราบ

3) องค์กรสื่อและกองบรรณาธิการต้องสร้างวัฒนธรรม/ให้คุณค่ากับประเด็นข่าวที่มีความถูกต้องสำคัญกว่าข่าวที่นำเสนออย่างความเร็ว ในปัจจุบันปัญหาข่าวลวงข่าวปลอมจำนวนมากเกิดมาจากการที่องค์กรสื่อ/บรรณาธิการให้ความสำคัญกับความรวดเร็วมากกว่าความถูกต้อง จึงทำให้เกิดความผิดพลาดในการทำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นข่าวปลอมหรือข่าวลวง

4) หัวหน้าโต๊ะ หรือ (กอง) บรรณาธิการข่าวเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของข่าวทุกข่าวในขั้นตอนสุดท้ายก่อนนำเสนอ

แนวปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติงานข่าว

1) การตรวจสอบข้อเท็จจริงกลับไปยังต้นทางของแหล่งสารนั้น

การตรวจสอบกลับไปยังต้นทางของแหล่งข่าว/ข้อมูลนั้นต้องพยายามตรวจสอบไปให้ถึงต้นทางมากที่สุดเพื่อสอบถามเรื่องราวทั้งหมดข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อป้องกันการนำข่าว/ข้อมูลที่ไม่ได้มาจากแหล่งต้นทางมานำเสนอซึ่งอาจทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน หากจะต้องสัมภาษณ์แหล่งข่าวก็ต้องเลือกแหล่งข่าวที่เป็นต้นตอของข่าวนั้น หากประเด็นข่าวใดก็ตามที่ไม่สามารถตรวจสอบกลับไปยังต้นทางได้สื่อจะต้องชี้แจงและหาข้อมูลมายืนยันหรือเสนอประเด็นข่าวให้หัวหน้าข่าวบรรณาธิการข่าวเป็นผู้พิจารณาว่าจะนำเสนอข่าวในประเด็นนั้นหรือไม่ เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น ถ้าในกรณีที่ไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลแต่เป็นประเด็นที่น่าสนใจอาจจะเลือกนำเสนอได้ แต่ต้องดูเบื้องต้นแล้วมั่นใจว่าไม่ใช่ข้อมูลเท็จแน่นอน หลังจากนั้นจึงค่อยตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมได้ หรือนำเสนอเฉพาะข้อมูลที่ปรากฏในขณะนั้นโดยเน้นย้ำกับผู้บริโภคให้ชัดเจนว่าเหตุการณ์เกิดขึ้น ณ ที่ไหน เวลาใด

1.2) ตรวจสอบหลักฐาน

ตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่มา ถ้าเป็นข่าว/ข้อมูลออนไลน์ต้องตรวจสอบข้อมูลของผู้เขียนเพื่อยืนยันแหล่งข้อมูล ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามพื้นที่ต่าง ๆ ควรมีการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง หากเป็นข้อมูลที่เป็นเอกสาร ต้องตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร หลักฐานที่ได้มาว่ามาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือหรือไม่ เช่น จากหน่วยงานราชการ องค์กรที่มีความน่าเชื่อถือ ข่าว/ข้อมูลที่ไม่หลักฐานหรือแหล่งอ้างอิงมีโอกาสที่จะเป็นข่าวลวงข่าวปลอม

1.3) สังเกตสิ่งผิดปกติ หากมีการใช้คำหรือภาษาที่ไม่เป็นมืออาชีพ เช่น สะกดคำผิดหรือมีการวางรูปแบบการเขียนที่ดูไม่มืออาชีพ หากพบเช่นนี้ให้ระมัดระวังว่าจะเป็นข่าว/ข้อมูลปลอม

1.4) ตรวจสอบรูปภาพ ข่าวลวงข่าวปลอมมักมีรูปภาพหรือวิดีโอที่นำมาเสนอแต่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อข่าว เช่น ภาพจริงแต่ไม่เกี่ยวกับบริบทข่าว โดยสามารถตรวจสอบด้วยการค้นหาแหล่งที่มารูปภาพ/วิดีโอเพื่อตรวจสอบยืนยัน

2) ตรวจสอบกับนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ

ข่าว / ข้อมูล สามารถสอบถามจากนักวิชาการ ผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญ หากไม่แน่ใจในความถูกต้องของข้อมูล การสอบถามไปยังนักวิชาการ ผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญถึงความน่าจะเป็นและความถูกต้องของข่าว / ข้อมูลก่อนนำเสนอได้

3) การเทียบเคียงจากสื่อมวลชนด้วยตนเอง

3.1) เปรียบเทียบข่าวจากแหล่งอื่น ๆ หากลองหาข้อมูลจากแหล่งข่าวอื่น ๆ แล้วไม่พบว่ามี การรายงานเรื่องเดียวกันก็อาจจะเป็นสัญญาณบ่งชี้ว่าข่าวนั้นอาจจะเป็นข่าวลวงข่าวปลอม ถ้ามีการรายงาน จากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือหลายแหล่ง ก็มีความเป็นไปได้ว่าข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลจริงสามารถรายงานข่าวได้

3.2) ตรวจสอบข้อมูลสนับสนุน พิจารณาว่าข้อมูลประกอบสนับสนุนเนื้อหาหลักอย่างสมเหตุสมผล หรือไม่ ควรระมัดระวังข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์หรือข้อมูลที่ถูกหยิบยกมาเพียงแค่บางส่วนหรือข้อมูลที่น่ามา ประกอบเพื่อบิดเบือนข้อเท็จจริง

4) การเทียบเคียงจากแฟนเพจในโซเชียลมีเดียที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก

ในยุคปัจจุบันนอกจากจะตรวจสอบข้อมูลเทียบเคียงข้อมูลจากสื่อมวลชนด้วยกันแล้ว ยังสามารถตรวจสอบเทียบเคียงจากโซเชียลมีเดีย เช่น แฟนเพจที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมากได้อีกด้วย เพราะ จะเห็นว่าเมื่อแอดมินมีการโพสต์ข้อมูลอะไรลงไปในเพจ มักจะมีลูกเพจ / แฟนเพจ มาให้ข้อมูลเพิ่มเติม หรือ หากเป็นข้อมูลเท็จ มีการทำหลักฐานมาโพสต์อ้างอิงด้วย เป็นต้น

5) เปิดรับข้อมูลจากผู้ติดตามช่องโซเชียลมีเดียของตนที่จะช่วยตรวจสอบและแจ้งเตือน

สื่อมวลชนในยุคดิจิทัลควรมีแฟนเพจส่วนตัวของตนเองหรือของสำนักข่าว นอกจากจะใช้เป็นช่องทาง ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแล้วยังเป็นช่องทางให้ลูกเพจ / แฟนเพจตรวจสอบและแจ้งเตือนข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ เข้ามาอีกด้วย

6) ส่งกลับหัวหน้าโต๊ะหรือบรรณาธิการข่าวเป็นผู้ตรวจสอบก่อนเผยแพร่

หลักจากมีการตรวจสอบข่าว/ข้อมูลเรียบร้อยแล้วควรมีหัวหน้าโต๊ะหรือบรรณาธิการข่าว เป็นผู้ตรวจสอบขั้นสุดท้ายก่อนนำเสนอ

ข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับการต่อสู้กับข่าวลวงข่าวปลอมในระยะยาว

1) การควบคุม

1.1) การใช้มาตรการด้านกฎหมาย

ปัจจุบันเรามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข่าวลวง ข่าวปลอมอยู่หลายฉบับ เช่น พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ ม.14 (ปี 60) จำคุก 5 ปี ปรับ 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ผู้ทำ/ ผู้แชร์ โทษเท่ากัน) พ.ร.ก. ฉุกเฉิน (ปี 48) ม.9(3) กระทบความสงบ ความมั่นคง ศีลธรรมอันดี จำคุก 2 ปี ปรับ 40,000 บาท เป็นต้น แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ หรือองค์การไหนมีหน้าที่ตรวจสอบประเด็นข่าวลวงข่าวปลอมโดยตรง ในขณะที่เทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาไป อย่างรวดเร็วจนตามไม่ทัน ดังนั้นจึงควรมีการจัดตั้งองค์กรตรวจสอบข่าวปลอม เป็นหน่วยงานที่คุ้มครอง

ผู้บริโภคสื่อ มีความเป็นกลางทำหน้าที่แทนผู้ดู ผู้ชม ผู้ฟัง และผู้เสียหาย หรือ ผู้ได้รับผลกระทบจากข่าวลวง ข่าวปลอม (fake news) เช่น สภาผู้ชมแห่งชาติ เป็นต้น

1.2) องค์กรสื่อควบคุมตนเอง โดยยึดโยงตามหลักจริยธรรมของสื่อ

- สื่อต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ผลักดันให้เกิดการสร้างกลุ่ม/สมาคมจากภาคีสื่อมวลชนในทุก ๆ มิติ อาทิ สื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ สื่อส่วนกลางและสื่อส่วนภูมิภาค เป็นต้น

- ผลักดันให้มีใบประกอบวิชาชีพสื่อที่ออกโดยจังหวัดที่สื่อสังกัด เพื่ออำนวยความสะดวกดูแล อย่างไรก็ตาม สื่อต้องสร้างกลไกที่ป้องกันการแทรกแซงการทำหน้าที่จากผู้มีอำนาจออกใบประกอบวิชาชีพด้วย

- จัดอบรมสร้าง/เสริมย้ำ และเพิ่มศักยภาพในการทำหนังสือสารมวลชนเป็นประจำ เช่น ทุกปี ทุก 2 ปี เป็นต้น

นอกจากนี้ สื่อมวลชนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายความร่วมมือ (กลุ่ม สมาคม ภาคี) จะได้สิทธิในการใช้ข้อมูลจากกลุ่มภาคี และเครือข่ายประชาสังคมในการตรวจสอบข่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อสื่อมวลชนทำผิดจะต้องมีการลงโทษอย่างเคร่งครัดตามชั้นลำดับความผิด โดยจำเป็นต้องร่างระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ รวมถึงบทลงโทษที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมกว่าปัจจุบัน

2) การให้ความรู้และติดตั้งทักษะการรู้เท่าทันข่าวลวง ข่าวปลอมให้กับผู้รับสาร/ ผู้ชม

2.1) การให้ความรู้และติดตั้งทักษะการรู้เท่าทันข่าวลวง ข่าวปลอมให้กับผู้รับสาร / ผู้ชม “ผ่านสื่อ” โดยสอดแทรกไปในรายการต่าง ๆ ของสื่อมวลชนเอง

2.2) จัดอบรมความรู้และติดตั้งทักษะการรู้เท่าทันข่าวลวง ข่าวปลอมให้กับผู้รับสาร / ผู้ชม โดยเน้นที่กลุ่มเด็กและเยาวชน

2.3) บูรณาการกับองค์กรต่าง ๆ เช่น กระทรวงศึกษาธิการฯ สภาเด็กและเยาวชน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อบรรจุลงไปในหลักสูตรการศึกษาให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันข่าวลวง ข่าวปลอม

3) การปรับบทบาทของสื่อมวลชนในยุคดิจิทัล

3.1) ปรับบทบาทสื่อ จากเป็นผู้นำเสนอ / ขยายความขัดแย้ง มาเป็นผู้นำเสนอแนวทางแก้ไขความขัดแย้ง

3.2) ปรับบทบาทสื่อ จากมุ่งหารายได้ เป็นการสร้างสมดุล (Balance) ระหว่างการหารายได้ กับ เสรีภาพของสื่อ เป็นประเด็นที่ท้าทายสื่อมวลชนในยุคทุนนิยมเป็นอย่างมาก ดังนั้นควรมีมาตรการเพื่อลดแรงกดดันด้านเศรษฐกิจเพื่อให้สื่อสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มาตรการที่รัฐบาลสนับสนุนทุนส่วนหนึ่ง หรือตั้งกองทุนสำรองเพื่อสื่อมวลชนที่สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่สื่อ เพื่อลดการพึ่งพา หรือลดการผูกขาดจากภาคเอกชน / ธุรกิจ

กรณีศึกษาข่าวลวง ข่าวปลอม เรื่องคลิปเสียงนาราย

รายการข่าวของสถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่ง เมื่อคืนวันอังคารที่ 19 มีนาคม 2563 มีการนำเสนอคลิปเสียงสนทนาของคนสองคน เกี่ยวกับการต่อรองตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งมีการแพร่กระจายอยู่ในโลกออนไลน์ เพราะเป็นช่วงใกล้เลือกตั้ง พิธีกรจึงได้นำคลิปเสียงดังกล่าวมาเปิดในรายการในลักษณะ ‘รายงานปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น’ โดยไม่ได้กล่าวพาดพิงถึงนักการเมืองคนใด หรือพรรคการเมืองพรรคใด

ต่อมาได้มีการนำคลิปนี้ไปวิจารณ์กันต่อในโซเชียลมีเดีย และมีการพาดพิงไปถึงหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ นารายณรร จรุงเรืองกิจ กับอดีตนายกรัฐมนตรี นายทักษิณ ชินวัตร โดยมีการถกเถียงกันว่าเป็นคลิปเสียงจริงหรือตัดต่อ ทำให้สถานีโทรทัศน์ช่องดังกล่าวซึ่งรายงานข่าวนี้นี้ตั้งแต่แรก เปิดพื้นที่ช่วงของรายการข่าวภาคเที่ยงให้นายณรรได้พูดถึงประเด็นที่ตกเป็นข่าวและถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับคลิปเสียงในรูปแบบการโฟนอินเข้ามาในรายการ และต่อมาผู้ประกาศข่าวที่นำคลิปเสียงมานำเสนอได้ยอมรับในรายการเดิมเมื่อคืนวันที่ 20 มีนาคม 2563 พร้อมทั้งขอโทษเพราะไม่ทราบว่าคือคลิปเสียงปลอม

ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างของกรณีศึกษาข่าวลวง ข่าวปลอม เรื่องคลิปเสียงธนาร

ที่มา : Bright today, <https://www.brighttv.co.th/news/politics> สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2563

จากกรณีนี้เห็นได้ชัดเจนว่า ทั้งกองบรรณาธิการและผู้ปฏิบัติงานข่าวไม่ได้คำนึงถึงมาตรฐานวิชาชีพที่บัญญัติไว้ในข้อบังคับจริยธรรมของสภาวิชาชีพต่าง ๆ ทั้งที่มีอยู่เดิม และที่เพิ่มเติมตามสถานการณ์ปัจจุบันโดยสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อออนไลน์ ทั้งบัญญัติไว้ว่าสื่อมวลชนต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบ กลั่นกรองข้อมูล ข่าวลือ ข่าวลวง ข่าวปลอม (Fake news หรือ Disinformation) ก่อนการนำเสนอ

โดยในกรณีนี้ ชัดเจนว่าสถานีโทรทัศน์ช่องดังกล่าวไม่ได้มีการตรวจสอบกลับไปยังต้นทางของแหล่งสารนั้นเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด โดยนำคลิปมาจากออนไลน์ซึ่งมีแหล่งที่ไม่ที่ระบุต้นตอที่แท้จริงไม่ได้ ทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน อีกทั้งหากลองเทียบเคียงจากสื่อด้วยกันเองจะพบว่า ไม่มีการรายงานเรื่องเดียวกันซึ่งเป็นสัญญาณบ่งชี้ว่าข่าวนั้นอาจจะเป็นข่าวลวงข่าวปลอม และบรรณาธิการข่าวหรือโปรดิวเซอร์รายการในฐานะเป็นผู้ตรวจสอบขั้นสุดท้ายก่อนนำเสนออย่างละหลวมปล่อยให้มีการเผยแพร่ข่าวออกไปได้

2. แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการนำเสนอข่าวโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2560 หมวด 3 มาตรา 32 ได้ระบุไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำความผิดเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนั้น การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนก็ไม่สามารถละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นข่าวด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าในมาตรา 35 จะได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

การนำเสนอข่าวโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนจึงหมายถึง การรายงานข่าวโดยไม่ล่วงเกินเรื่องส่วนตัวของบุคคล รักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าวซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวที่พึงสงวนของมนุษย์ทุกคน รวมถึงให้ความคุ้มครองต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีอัตลักษณ์แตกต่างในสังคม และต้องไม่ซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่ผู้ตกเป็นข่าว

วิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานข่าวทำงานอย่างไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิส่วนบุคคล คือ การมองย้อนกลับหากผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องตกเป็นบุคคลในข่าว หากผู้ปฏิบัติงานข่าวคาดหวังให้ผู้อื่นนำเสนอข่าวของตนอย่างไร ก็ให้ปฏิบัติงานในลักษณะนั้น สิ่งใดที่ไม่ต้องการให้ผู้อื่นนำเสนอ ผู้ปฏิบัติงานข่าวก็ไม่ควรนำเสนอเช่นกัน

โดยมีแนวปฏิบัติที่ดีในการนำเสนอข่าวที่ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนสำหรับสื่อออนไลน์ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ ดังนี้

แนวปฏิบัติสำหรับองค์กรสื่อ และกองบรรณาธิการ

1) กองบรรณาธิการ ต้องมีความละเอียดอ่อนต่อการเคารพสิทธิของบุคคลในข่าว เช่น ปกปิดอัตลักษณ์ของแหล่งข่าวเมื่อจำเป็น ไม่นำเสนอภาพผู้สูญเสียหรือผู้เสียชีวิตอย่างไม่เหมาะสม ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็นของข่าว เป็นต้น

2) องค์กรสื่อ ต้องให้ความสำคัญกับการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคล มากกว่าการมุ่งผลประโยชน์ทางธุรกิจจากการนำเสนอเนื้อหา

3) การตัดสินใจนำเสนอข้อมูลของผู้ปฏิบัติงานข่าวควรได้รับความคุ้มครองสิทธิการทำหน้าที่ โดยปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจรัฐ การเมือง แหล่งทุน

เสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานข่าวในการตัดสินใจนำเสนอข้อมูลถือเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานสื่อ แต่หลายครั้งที่ผู้ปฏิบัติงานสื่อถูกแทรกแซงการทำงานจากอำนาจรัฐ การเมือง แหล่งทุน หรือองค์กรสื่อเอง เพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์หรือผลลัพธ์ที่ต้องการ และนำไปสู่การนำเสนอเนื้อหาที่ไปละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิ

ส่วนบุคคลของผู้ที่เป็นข่าว ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานข่าวควรได้รับความคุ้มครองสิทธิการทำหน้าที่เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง และไม่เป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่ส่งผลกระทบทางลบให้ผู้อื่น ที่ไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ

4) องค์กรสื่อควรสนับสนุนผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ในเรื่องของการทำงานที่ไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และสิทธิมนุษยชน อาจอยู่ในรูปแบบของการอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ การถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาในอดีต ต่อแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อไม่ให้ละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิส่วนบุคคล

5) องค์กรสื่อควรรับผิดชอบเมื่อเกิดข้อผิดพลาด รับฟังเสียง และข้อร้องเรียนจากผู้ชมผู้ฟัง

องค์กรสื่อควรรับฟังเสียง และข้อร้องเรียนจากผู้ชมผู้ฟังอย่างสม่ำเสมอ และมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานของตน โดยขอโทษ ปรับปรุง และแก้ไขเมื่อเกิดความผิดพลาดให้เร็วที่สุดทางสื่ออื่นๆ ต่อสาธารณะ รวมถึงปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมอย่างเคร่งครัด

แนวปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติงานข่าว

1) ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องรู้ถึงหลักการ และกฎหมายเพื่อไม่ทำงานโดยละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิส่วนบุคคล

สาเหตุหนึ่งของการนำเสนอข่าวที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิส่วนบุคคล คือ ผู้ปฏิบัติงานข่าวขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติงานที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น ดังนั้นการมีความรู้ และคำนึงถึงเรื่องนี้อยู่เสมอในการปฏิบัติงานจึงมีความสำคัญ

2) ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องมีความไวรู้ต่อประเด็นความเปราะบางทางสังคม ในลักษณะอันแตกต่างของบุคคล ต้องเรียนรู้ความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม และกรอบประเพณีหรือวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อนำเสนอเนื้อหาในลักษณะที่สร้างการยอมรับและเข้าใจ

3) ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องประสานงานกับหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะในเหตุการณ์ที่เปราะบาง

ในสถานการณ์ที่เปราะบาง เช่น เด็กและเยาวชน ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ เป็นต้น ผู้ปฏิบัติงานข่าวควรต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อป้องกันการปฏิบัติงานข่าวที่อาจเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

4) ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องนำเสนอโดยปราศจากอคติในใจที่ส่งผลต่อมุมมองในการนำเสนอข่าว ที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้เป็นข่าว

ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องระมัดระวังไม่ให้อคติที่ตนเองอาจมีต่อบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ และอื่นๆ ส่งผลต่อมุมมองในการนำเสนอข่าว แม้นุชย์ทุกคนย่อมมีอคติ แต่ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องคอยตรวจสอบตนเอง ไม่ให้

อคติในใจเข้ามาเป็นตัวกลางในการพิจารณาข้อมูล และนำเสนอ โดยยึดแนวปฏิบัติในการทำงานเป็นหลัก เพื่อไม่ให้เกิดการนำเสนอเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้เป็นข่าว

5) ผู้ปฏิบัติงานข่าวควรหาข้อมูลอย่างรอบด้านและเที่ยงตรงโดยเตรียมทีมงาน เตรียมอุปกรณ์ เตรียมประเด็นคำถาม เตรียมผู้ประสานงาน เตรียมกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์

การได้มาซึ่งข้อมูลที่รอบด้านและเที่ยงตรงต่อทุกฝ่ายในเหตุการณ์ ต้องอาศัยการวางแผนและเตรียมการที่ดี ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานข่าวควรเตรียมทีมงาน และเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อม เช่น กล้อง เครื่องเสียง เป็นต้น เตรียมประเด็นคำถาม เตรียมผู้ประสานงาน เช่น ผู้นำศาสนา หน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น และเตรียมกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์ให้พร้อม

6) ตรวจสอบและคัดกรองข้อมูลโดยที่ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิส่วนบุคคลก่อนนำเสนอข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและสังเคราะห์ออกมาเป็นประเด็นข่าว และต้องระบุที่มาของแหล่งข่าวที่ได้รับ

การนำเสนออย่างมีความถูกต้อง และไม่ส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลในข่าวผู้ปฏิบัติงานข่าวควรสอบถามข้อมูลจากหลายแหล่งข่าวในพื้นที่ ตรวจสอบจากฝ่ายผู้ได้รับผลกระทบและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ อย่างน้อยสามแหล่งข่าว นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและสังเคราะห์ออกมาเป็นประเด็นข่าว และต้องอ้างอิงถึงที่มาของแหล่งข่าวที่ได้รับอย่างชัดเจน

7) ไม่ใช้ภาษาที่แสดงถึงการแบ่งแยกคนหรือกลุ่มคนว่ามีความแตกต่างแปลกแยกในด้านใดๆหรือจากคนหรือกลุ่มคนอื่นๆ

การนำเสนอเนื้อหาไม่ควรใช้ภาษาที่แสดงถึงความแตกต่างของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เช่น ด้านเชื้อชาติ อายุ ภาษา วัฒนธรรม เพศ ความบกพร่องทางสุขภาพร่างกาย ฐานะทางการเงิน ศาสนา การศึกษา และความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ รักร่วมเพศ นิโกร เสือเหลือง เสือแดง เป็นต้น ของคนหรือกลุ่มคนว่าแตกต่างจากคนอื่นๆ เพราะอาจนำไปสู่การลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือก่อให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างกลุ่มคน รวมถึงการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน

8) ไม่ใช้ภาษาที่ทำให้ลดทอนความเป็นมนุษย์ คำพูดดูถูกเหยียดหยาม ทำให้เกิดเหมารวม และตีตราผู้ตกเป็นข่าว

การนำเสนอเนื้อหาไม่ควรใช้ภาษาที่นำไปสู่การลดทอนความเป็นมนุษย์ คำพูดดูถูกเหยียดหยาม และตีตราผู้ตกเป็นข่าวเช่น โจรใต้ตาเฒ่าเหินกาม ทอมโหด กะเทยคลั่ง คนอีสานโง่ ขาวมูสลิมขี้ยา ครูหิน เป็นต้น อันทำให้เกิดความอับอาย ถูกดูหมิ่น รู้สึกไม่เท่าเทียม และนำไปสู่ผลกระทบทางลบต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

9) ไม่ควรใช้เทคนิคการนำเสนอภาพและเสียงที่ทำให้ รู้สึกหวาดกลัว เกิดการชี้นำ ปลุกระดม

ในการนำเสนอข่าวไม่ควรใช้ดนตรีประกอบ การจำลองภาพ การตัดต่อกราฟิกที่ประกอบการชี้นำไปในทางความรุนแรงของบุคคลหรือเหตุการณ์ ซึ่งอาจนำไปสู่อารมณ์หุนหัน วาดกลัว สร้างอคติ หรือการตัดสิน

ล่วงหน้าต่อบุคคลในข่าวไปในทางลบ ซึ่งกระทบต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลเหล่านั้น เช่น ภาพจำลองเหตุการณ์การฆ่าตัวตาย ดนตรีระทึกขวัญ เป็นต้น

10) หลีกเลี่ยงการถ่ายภาพ การนำเสนอภาพที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิส่วนบุคคล หากต้องนำเสนอ ควรใช้กลวิธีในการถ่ายภาพโดยหลีกเลี่ยง หลบ หรือถ่ายในลักษณะกว้าง กวาด ไกล เพื่อไม่ให้เห็นอัตลักษณ์ของบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานข่าวควรหลีกเลี่ยงการถ่ายภาพ การนำเสนอภาพที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิส่วนบุคคล เช่น ภาพเด็ก ผู้ถูกกระทำ ผู้ป่วย ผู้สูญเสีย ผู้เสียชีวิต ผู้ต้องสงสัยซึ่งยังไม่ได้ถูกตัดสินว่ากระทำผิด ญาติของบุคคลในข่าว เป็นต้น หากต้องนำเสนอ ควรใช้กลวิธีในการถ่ายภาพโดยหลีกเลี่ยง หลบ หรือถ่ายในลักษณะกว้าง กวาด ไกล เพื่อไม่ให้เห็นอัตลักษณ์ของบุคคล อันนำไปสู่การเชื่อมโยงถึงบุคคลนั้นได้ หรือก่อให้เกิดการไม่ให้เกิดภัย ความไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนต้องให้ความคุ้มครองในเรื่องนี้อย่างเคร่งครัด

นอกจากนี้ยังรวมถึงไม่ควรนำเสนอภาพการล้อเลียน ภาพหลุด ภาพแอบถ่าย เป็นต้น ที่ทำให้ผู้อยู่ในภาพอับอาย

11) น้ำเสียงในการนำเสนอ รวมถึงการถ่ายทอดวิธีโอระวังการใช้โทนเสียง ควรใช้โทนเสียงที่สุภาพ ถูกกาลเทศะ

การนำเสนอข่าวควรมีการใช้ น้ำเสียงที่มีคุณภาพ ถูกกาลเทศะ กับบุคคลและเหตุการณ์ เพื่อไม่ให้เกิดการตีความไปในทางที่ลดทอนดูหมิ่น ประณาม ไม่ให้เกิดภัยต่อบุคคลในข่าว

12) การนำเสนอภาพ เสียง เนื้อหา รวมถึงการไลฟ์สดเหตุการณ์ ควรได้รับความยินยอมจากแหล่งข่าว ก่อนนำเสนอออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นเรื่องที่เปราะบาง

การนำเสนอเหตุการณ์โดยเฉพาะที่เป็นประเด็นเปราะบาง อ่อนไหว ผู้ปฏิบัติงานข่าวควรขออนุญาต แหล่งข่าว หรือผู้ปกครองของแหล่งข่าวก่อนนำเสนอภาพ เสียง และเนื้อหา เพราะอาจส่งผลกระทบต่อทางลบ ตามมาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิส่วนบุคคล

13) ไม่รายงานข้อมูลการทำแผนประกอบต่อสาธารณะ รวมทั้งสื่อต้องระวังไม่ควรถ่ายภาพที่มีเครื่องหมาย พันธนาการ โชตรวน โชล่ำม กุญแจเท้า กุญแจมือ เพราะในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

สื่อไม่ควรรายงานข้อมูลในการทำแผนประกอบต่อสาธารณะ เพราะอาจเกิดการทำร้ายผู้ต้องหา ซึ่งเป็นการตัดสินโดยประชาชน รวมทั้งสื่อต้องระวังไม่ควรถ่ายภาพที่มีเครื่องหมาย พันธนาการ โชตรวน โชล่ำม กุญแจเท้า กุญแจมือ เพราะในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด การนำเสนอภาพที่มีเครื่องหมาย พันธนาการจะทำให้บุคคลในข่าวถูกตัดสินว่าผิดในสายตาของสังคม

14) ไม่นำเสนอข่าวในลักษณะที่ก่อให้เกิดการตัดสินผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำผิดไปก่อนจะมีคำตัดสินจริง

ผู้ต้องสงสัยยังถือว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าผิดจริง ดังนั้นการนำเสนอข่าวไม่ควรใช้ถ้อยคำ ภาพ หรือการเล่าเรื่องที่ก่อให้เกิดการตัดสินว่าผิดไปก่อนล่วงหน้า รวมถึงหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ต้องสงสัยจนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าผิดจริง

15) ไม่ควรถามคำถามที่ตอกย้ำความรู้สึกแค้นข่า

ในการสัมภาษณ์แหล่งข่าว ผู้ปฏิบัติงานข่าวไม่ควรใช้คำถามที่ตอกย้ำความรู้สึกสูญเสีย ความเจ็บปวด ในใจ ซึ่งถือเป็นการซ้ำเติมผู้ประสบเหตุการณ์

16) ห้ามเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของแหล่งข่าวจนทำให้เกิดความเสียหายหรือลดทอนความเป็นมนุษย์

การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของแหล่งข่าวอาจนำไปสู่ความไม่ปลอดภัย ถูกดูหมิ่น หรือเหยียดหยาม ต่อแหล่งข่าวผู้ปฏิบัติงานข่าวควรคุ้มครองตัวตนของผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยต้องสร้างความสมดุล ระหว่างสิทธิในการรับรู้ของประชาชน และสิทธิส่วนบุคคลของผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

17) รายงานข่าวโดยไม่เน้นน้ำหนักลงไปที่เชื้อชาติ ศาสนา ภูมิลำเนา หรือความเชื่อ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ เหตุผลของการกระทำผิด

ในเหตุการณ์ข่าวที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภูมิลำเนา หรือความเชื่อ ควรเน้น น้ำหนักที่การกระทำผิดเฉพาะตัวของบุคคลนั้น ไม่ใช่เน้นน้ำหนักลงไปที่เชื้อชาติ ศาสนา ภูมิลำเนา หรือความ เชื่อ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุผลของการกระทำผิด เพราะจะทำให้เกิดภาพเหมารวม และเสื่อมเสียต่อผู้ที่มี เชื้อชาติ ศาสนา ภูมิลำเนา หรือความเชื่อโดยรวม

18) ไม่บุกรุกพื้นที่เคหสถานของแหล่งข่าว

ผู้ปฏิบัติงานข่าวไม่ควรรุกล้ำพื้นที่เคหสถานของแหล่งข่าว เพียงจุดประสงค์เพื่อต้องการได้ข่าว ซึ่งถือ เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และอาจเกิดอันตรายกับแหล่งข่าว แม้แหล่งข่าวจะอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ผู้ปฏิบัติงานข่าวควรต้องคำนึงถึงความปลอดภัย และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แหล่งข่าวในสถานที่บางแห่ง เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน เป็นต้น

19) หลีกเลี่ยงวิธีการรุมล้อม แย่งชิงคำถามต่อแหล่งข่าว หรือผู้ตกเป็นข่าว

วิธีการรุมล้อม ตั้งคำถามแย่งชิงกันในกลุ่มนักข่าว อาจทำให้แหล่งข่าว หรือเกี่ยวข้องในข่าวที่ไม่คุ้นเคย กับวิธีการดังกล่าวต้องตกอยู่ภายใต้แรงกดดันมากเกินไปจนเกิดความจำป็น ควรหลีกเลี่ยงด้วยการขออนุญาตสัมภาษณ์

กรณีศึกษา ข่าวการเสียชีวิตของน้องชมพู่

คดีน้องชมพู่เด็กหญิงวัย 3 ขวบ ที่หายออกจากบ้านพักที่บ้านกกกอก ต.กกตูม อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร ก่อนจะพบว่าเสียชีวิตบนเขาภูเหล็กไฟ ห่างจากบ้านพักประมาณ 5 กิโลเมตร เหตุการณ์เกิดเมื่อเดือน

พฤษภาคม 2563 การนำเสนอข่าวการเสียชีวิตน้องชมพู่ของมีลักษณะของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนจนมีนักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนขอให้ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายกับองค์กรสื่อที่มีการปฏิบัติงานไม่เหมาะสมตามหลักจริยธรรมในหลายๆ เรื่อง ดังนี้

การลงรายละเอียดเกินความจำเป็น เช่น การจำลองภาพความรุนแรง (Immersive Graphic) ลำดับขั้นตอนการลงละเมิดทางเพศ และเผยแพร่ภาพจำลองที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการซ้ำเติม และส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของครอบครัว

ภาพที่ 2 แสดงภาพจำลองบาดแผลตามร่างกายน้องชมพู่

ที่มา: อมรินทร์ทีวี, <https://www.amarintv.com/news/detail/33711> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2563

การใช้ภาพเด็กหญิง ไม่คาดตาหรือเบลอภาพ การแอบถ่ายภาพบุคคลในครอบครัว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทางลบตามมาต่อครอบครัว และการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล รวมถึงสิทธิเด็ก

การนำเสนอเนื้อหาที่อาจนำไปสู่การขึ้นให้สังคมเกิดการตัดสินบุคคลไปในทิศทางหนึ่งก่อนการตัดสินจริงการนำเสนอในลักษณะที่กล่าวมาทำให้สังคมเกิดความเข้าใจผิดในตัวเด็กหญิง ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างความขัดแย้งในกลุ่มญาติและชุมชน เช่น การนำเสนอ หรือการสัมภาษณ์ในลักษณะซึ่งนำไปเกิดความสงสัยนายไชย์พล วิภา หรือลุงพลว่าเป็นผู้ก่อเหตุ การนำเสนอเรื่องการให้คนในครอบครัวดื่มน้ำสาบาน เป็นต้น

ภาพที่ 3 แสดงการนำเสนอเนื้อหาที่อาจนำไปสู่การขึ้นให้สังคมเกิดการตัดสินบุคคลไปในทิศทางหนึ่ง

ข่าว หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐทีวี लाइฟस्टील กีฬา บันเทิง ดวง ห่วย นยาย รหัสไอ โสโชน MIRROR • LIVE

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า หลังทำพิธีตักน้ำสาบานเสร็จ ฝนได้ตกลงมาอย่างหนัก ทำให้ผู้มาร่วมพิธี รวมทั้งสื่อมวลชน ต้องติดฝนอยู่ที่วัด

ที่มา: ไทยรัฐออนไลน์, <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/1898559> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2563

การปั่นประเด็นที่นอกเหนือไปจากการติดตามความคืบหน้าของคดี เพื่อหวังการได้รับความนิยชมจากประชาชน เช่น การติดตามการใช้ชีวิตของลุงพล ลุงของน้องชมพู่ จนคล้ายรายการเรียลลิตี้โชว์ การรายงานข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดี การรายงานเชื่อมโยงเรื่องของไสยศาสตร์ การล้วงลึกข้อมูลส่วนตัวว่าใครคือบิดามารดาแท้จริง เป็นต้น

ภาพที่ 4 แสดงการปั่นประเด็นนอกเหนือไปจากการติดตามความคืบหน้าของคดี

ที่มา: อมรินทร์ทีวี, <https://www.amarintv.com/news/detail/41906> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2563

การนำเสนอในลักษณะดังกล่าว แสดงถึงการขาดความรับผิดชอบของสื่อมวลชน ต่อบุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยสื่อมวลชนไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และซ้ำเติมความทุกข์และโศกนาฏกรรมแก่ผู้ที่ตกเป็นข่าว นอกเหนือผู้ประสพเคราะห์ยังเป็นเด็กที่ควรต้องได้รับการปกป้องสิทธิเป็นอย่างดี

3. แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความรุนแรง

การนำเสนอข่าวความรุนแรง หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาข่าวที่มีภาพและ/หรือเสียงที่ก่อให้เกิดความรู้สึกกลัว ขยะแขยง อุจาดตา แสดงให้เห็นถึงความโหดร้ายทารุณ เช่น ภาพข่าวที่แสดงสภาพศพในลักษณะสยดสยอง ภาพผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ หรือจากภัยพิบัติที่ร้ายแรง โดยข่าวที่มีความรุนแรงนั้น สามารถนิยามความหมายตามลักษณะดังต่อไปนี้ (ดารานี จักรรัตน์, 2551)

1) ภาพข่าวภาพ และ/หรือเสียง และการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นถึงผู้กระทำความกำลังกระทำความรุนแรง ซึ่งผู้กระทำความหมายถึง สิ่งมีชีวิต ภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ หรือโรคภัยไข้เจ็บที่กำลังกระทำความรุนแรง อันก่อให้เกิดอาการบาดเจ็บหรือตาย

2) ภาพและ/หรือเสียง และการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นถึงผลการกระทำความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกกระทำ ซึ่งผู้ถูกกระทำหมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ถูกกระทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือตาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

จากการกระทำใด ๆ นั้น ตลอดจนทรัพย์สินถูกทำลาย เช่น ภาพผู้เสียชีวิต ภาพซากรถยนต์ที่พังยับเยิน ภาพอาคารบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหาย พังพินาศ ภาพของการถูกทำร้ายทางจิตใจ เสียใจ โกรธ โมโห เสี่ยงประคบหรือน้ำเสียงของผู้สื่อข่าวที่กระตุ้นอารมณ์ที่รุนแรง เป็นต้น

สำหรับข่าวที่มีความรุนแรงนั้น สาเหตุหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากความขัดแย้ง แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากการให้นิยามความหมายของนักวิชาการข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นอาจไม่จำเป็นต้องเกิดจากความขัดแย้งเสมอไป เช่น ความรุนแรงจากภัยธรรมชาติ ความรุนแรงของอุบัติเหตุ เป็นต้น แต่ข่าวที่เป็นความขัดแย้งนั้นสาเหตุมักเกิดจากความขัดแย้งกันของมนุษย์ตั้งแต่ 2 กลุ่มหรือฝ่ายขึ้นไป ที่มีความคิดเห็นต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและประเด็นทางสังคมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป

โดยแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงสำหรับสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ได้ดังต่อไปนี้

แนวปฏิบัติสำหรับองค์กรสื่อ และกองบรรณาธิการ

1) ควรกำหนดประเด็นการนำเสนอข่าวความรุนแรงอย่างรอบด้าน

โดยกองบรรณาธิการสื่อมวลชนจะต้องนำเสนอให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากความรุนแรงดังกล่าวอย่างรอบด้าน ทั้งผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคลและผลกระทบในระดับสังคม ซึ่งจะต้องมีข้อมูลประกอบและชี้ให้เห็นถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าวที่ถูกนำเสนอออกไปโดยให้ความรู้ สร้างความตระหนัก เสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ด้านการปรับตัวในชีวิต ตลอดจนสร้างกำลังใจกับผู้ที่กำลังรู้สึกท้อแท้ในชีวิต

2) ไม่ควรถ่ายทอดสดและผลิตซ้ำภาพ เสียง และเนื้อหาข่าวที่มีรุนแรง

สถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุควรกำหนดนโยบายห้ามให้มีการถ่ายทอดสดและไลฟ์สดสถานการณ์ความรุนแรง โดยควรมีการหน่วงเวลาในการออกอากาศ ประมาณ 10-15 นาที หรือตามความเหมาะสม โดยให้ผู้สื่อข่าวภาคสนามส่งภาพข่าวให้ทางกองบรรณาธิการของช่องหรือสถานีได้ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาข่าวที่ต้องการนำเสนอ รวมถึงไม่ควรผลิตซ้ำหรือต่อยอดซ้ำความรุนแรงโดยการนำเสนอภาพข่าวที่มีความรุนแรงซ้ำไปซ้ำมาหลายรอบ ควรนำเสนอภาพข่าวบริเวณสถานที่เกิดเหตุหลังจากสถานการณ์คลี่คลายไปแล้วแทน การติดตามความคืบหน้าของสถานการณ์ การแสวงหาแนวทางในการแก้ไขความรุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นต้น

3) ควรมุ่งเน้นการนำเสนอข่าวเชิงป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น

โดยสถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุควรต้องมีนโยบายนำเสนอข่าวเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น และเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาจากหลากหลายมุมมอง หลากหลายมิติ เช่น การนำเสนอข่าวแนวทางการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของกลุ่มนักเรียนอาชีวะ ควรต้องมีการนำเสนอข่าวการแก้ปัญหาจาก

ผู้เกี่ยวข้องในระดับครอบครัว และผู้เชี่ยวชาญในระดับองค์กร สังคม หรือในระดับนโยบาย เป็นต้น ตลอดจนการนำเสนอมุมมองที่สร้างจิตสำนึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้บุคคลไม่กระทำผิด

ในการนำเสนอข่าวความรุนแรงนั้น สื่อมวลชนไม่ควรนำเสนอเพียงแต่ปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในข่าวเท่านั้น แต่ควรนำเสนอถึงมุมมองหรือแง่คิดเชิงบวกเพื่อสร้างจิตสำนึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อป้องกันการเกิดความรุนแรงซ้ำไปอย่างควบคู่กัน

4) การนำเสนอข่าวความรุนแรงในสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ควรมีการกำหนดกลุ่มผู้ชมผู้ฟัง

โดยสถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุควรมีการจัดเรตติ้งข่าวที่มีความรุนแรงในระดับต่าง ๆ ว่าจะมีความเหมาะสมกับผู้ชมในกลุ่มใดหรือช่วงวัยใด โดยมีการขึ้นข้อความหรือสัญลักษณ์เตือนผู้ชม ผู้ฟังว่าข่าวที่ถูกนำเสนอมีความรุนแรงระดับใด เช่นเดียวกับการนำเสนอรายการประเภทต่าง ๆ ของสถานี โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งสื่อออนไลน์มีอยู่ในหลายแพลตฟอร์ม และแต่ละแพลตฟอร์มมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของตนเองที่ชัดเจนอยู่แล้ว ดังนั้น การนำเสนอข่าวความรุนแรงจึงควรมีการพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายว่าเหมาะสมกับเนื้อหาประเภทใด หรือควรมีข้อความหรือป้ายประกาศเตือนระดับความรุนแรงของเนื้อหาข่าวที่นำเสนอให้ผู้ชมได้พิจารณาตัดสินใจก่อนที่จะคลิกเข้าไปชมข่าวนั้น

แนวปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติงานข่าว

1) การนำเสนอที่ไม่ขึ้นเป็นแนวทางในการเลียนแบบ

โดยที่สื่อมวลชนจะต้องไม่นำเสนอข่าวที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรงในรูปแบบเดียวกันซ้ำอีกด้วยการนำเสนอวิธีการหรือรูปแบบที่ก่อให้เกิดความรุนแรง เช่น วิธีการฆ่าตัวตาย วิธีการทำร้ายเหยื่อ ความร้ายแรงอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อเหตุ เป็นต้น

2) ไม่ควรติดต่อและใส่เทคนิคที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้น

ในการนำเสนอข่าวความรุนแรงนั้น ไม่ควรมีการติดต่อภาพและมีการใช้เสียงประกอบภาพข่าวที่ตอกย้ำหรือขยี้อารมณ์ เช่น การเพิ่มเสียงระเบิดดังกว่าที่ควร การเน้นเสียงปืนที่ยิงตอบโต้กันการนำเสนอบทสนทนาที่หยาบคาย เพราะอาจก่อให้เกิดความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้น

3) ไม่ควรใช้ภาษาและวิธีการเล่าเรื่องที่ตอกย้ำความรุนแรง

โดยการใช้ภาษาของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารความรุนแรงนั้น จะต้องไม่มีเจตนาที่สื่อไปในทางส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงในประเด็นต่าง ๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้น หรือเพื่อเป็นการปลุกกระตือรือร้นให้เกิดการต่อต้านระหว่างกัน รวมทั้ง หลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพของผู้ตกอยู่ในสภาพท้อแท้สิ้นหวังหรือลงรายละเอียดของการฆ่าตัวตายและไม่ควรเสนอข่าวเพื่อความตื่นเต้นเร้าใจ ก่อให้เกิดความรู้สึกสะเทือนใจซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมที่มากเกินไป

4) นำเสนอภาพและเนื้อหาข่าวที่เป็นกลางไม่เอนเอียงไปฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

หากความรุนแรงที่เกิดขึ้นและปรากฏเป็นข่าวนั้นเกิดจากความขัดแย้งของบุคคล การนำเสนอข่าวความรุนแรงต้องมีความเป็นกลางไม่เอนเอียงไปฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และมีความเป็นธรรมต่อคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายทั้งผู้กระทำหรือผู้ถูกระทำ สื่อมวลชนไม่ควรเป็นผู้ตัดสินหรือเป็นผู้ชี้นำการตัดสินพฤติกรรมความรุนแรงที่เกิดขึ้น ควรให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายกฎหมายในการพิจารณาตัดสินความผิดที่เกิดขึ้นจากความรุนแรง

5) การนำเสนอที่ไม่ให้บุคคลในข่าวตกเป็นเหยื่อได้รับผลกระทบหรือได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบ

โดยเหตุการณ์หรือความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงจากภัยธรรมชาติ หรือความรุนแรงที่เกิดจากความขัดแย้งของมนุษย์นั้น ย่อมปรากฏภาพของผู้เสียหายหรือได้รับผลกระทบจากความรุนแรงดังกล่าว สื่อมวลชนจึงจำเป็นต้องนำเสนอภาพของผู้เสียหายโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายหรือผู้ตกเป็นเหยื่อโดยเคร่งครัด ทั้งภาพถ่าย ชื่อ นามสกุล แหล่งที่อยู่อาศัย เป็นต้น

6) การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความเชื่อส่วนบุคคลหรือกลุ่มคนไม่ควรชี้นำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรง

ในการนำเสนอประเด็นข่าวเกี่ยวกับความเชื่อส่วนบุคคล เช่น ความเชื่อเรื่องศาสนา สิ่งลี้ลับ การเมือง (การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย) ที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หรือหลักตรรกศาสตร์ สื่อมวลชนไม่ควรชี้นำให้เกิดพฤติกรรมทางใดทางหนึ่งหรือให้ข้อมูลสนับสนุนข้างใดข้างหนึ่งโดยเฉพาะ

7) การรายงานข่าวความรุนแรงควรมีการใช้คำที่เข้ากับเนื้อหาข่าวและไม่ควรใช้น้ำเสียงที่สร้างอารมณ์ให้ผู้ชมผู้ฟังเกิดความรู้สึกเพิ่มมากขึ้น

การใช้น้ำเสียงของผู้สื่อข่าวหรือผู้ประกาศข่าวที่สร้างอารมณ์ อาจส่งผลให้ผู้ชมผู้ฟังเกิดความรู้สึกเพิ่มมากขึ้นจากสถานการณ์ความรุนแรงนั้น การใช้น้ำเสียงมีความเป็นกลาง ไม่เร้าอารมณ์จะช่วยผ่อนคลายอารมณ์ของผู้ชมผู้ฟังและลดการสร้างเสริมความรุนแรงต่อเนื่องได้

8) ควรเลือกใช้ถ้อยคำหรือข้อความในการนำเสนอข่าวความรุนแรงที่มีความสุภาพไม่หยาบคายและเป็นทางการ

การนำเสนอข่าวความรุนแรงจำเป็นต้องมีการใช้ถ้อยคำหรือข้อความในการถ่ายทอดเนื้อหาข่าวสารที่มีความสุภาพมากกว่าข่าวทั่วไป เนื่องจากภาษาข่าวที่สุภาพนั้นจะมีส่วนช่วยลดความรุนแรงของเนื้อหาข่าวและความรู้สึกเชิงอารมณ์ของผู้ชมผู้ฟังได้

9) การสัมภาษณ์แหล่งข่าวทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุควรมีการชักชวนประเด็นคำถาม

หากมีการสัมภาษณ์แหล่งข่าวเพื่อเผยแพร่ภาพและ/หรือเสียงทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ผู้สื่อข่าวควรมีการชักชวนประเด็นในการพูดคุยหรือสัมภาษณ์กับแหล่งข่าว เพื่อให้แหล่งข่าวได้มีการเตรียมตัวหรือเรียบเรียง

ข้อมูลให้เหมาะสม และไม่ควรร่วมภาษณ์นอกประเด็นที่ได้แจ้งแหล่งข่าวไว้ล่วงหน้า และไม่ควรร่วมภาษณ์แหล่งข่าวในขณะที่อยู่ในอาการตื่นเต้นหรือหวาดกลัวต่อความรุนแรง

กรณีศึกษา กราดยิ่งโคราช

จากกรณีเกิดเหตุทหารคลุ้มคลั่งก่อเหตุยิงผู้บังคับบัญชาพร้อมแม่ยายของผู้บังคับบัญชาเสียชีวิตที่จังหวัดนครราชสีมา จากนั้นได้ขับรถไปยังคลังอาวุธภายในค่ายทหารแล้วจึงขับรถฮัมวีพร้อมอาวุธสงครามจำนวนมากหลบหนีเข้าตัวเมือง ระหว่างทางคนร้ายได้ใช้อาวุธที่ชนมากราดยิงชาวบ้านที่สัญจรไปมาและตำรวจที่เข้าระงับเหตุทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก จากนั้นทางตำรวจ ทหารและฝ่ายปกครองสนธิกำลังปิดล้อมห้างเทอร์มินอล 21 ที่ผู้ก่อเหตุซ่อนตัวอยู่เป็นเวลานานกว่า 17 ชั่วโมง โดยมีประชาชนจำนวนมากติดอยู่ในห้างด้วย ภายหลังจากนั้น ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 3 ยืนยันว่าผู้ก่อเหตุถูกวิสามัญฆาตกรรมแล้วเมื่อเวลาประมาณ 9.00 น.วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2563 โดยนายกรัฐมนตรี ลงพื้นที่เยี่ยมผู้บาดเจ็บและฟังรายงานสรุปเหตุการณ์ ยืนยันมีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 31 ราย บาดเจ็บ 57 ราย (BBC Thai, 2563: ออนไลน์)

กรณีดังกล่าวนอกจากจะสร้างความสูญเสียให้กับประชาชนจำนวนมากแล้ว สื่อมวลชนซึ่งทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และนำเสนอข่าวเหตุการณ์ดังกล่าวได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนตามหลักจริยธรรมวิชาชีพเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้สื่อมวลชนบางรายต้องจ่ายค่าปรับเนื่องจากการนำเสนอข่าวเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวอย่างขาดจริยธรรม ทั้งนี้ มีสื่อมวลชนหลายสำนักข่าวได้ละเมิดจริยธรรมสื่อมวลชนด้วยการนำเสนอข่าวอย่างขาดความรับผิดชอบในประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่บางสถานีโทรทัศน์ได้มีการถ่ายทอดสดและติดตามเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ด้วยการตั้งกล้องถ่ายภาพออกอากาศและ/หรือไลฟ์สดเหตุการณ์ที่เกิดจากสถานที่จริงแบบเรียลไทม์ โดยไม่ผ่านกระบวนการคัดกรองและตรวจสอบข้อมูล และความเหมาะสมของภาพที่ถูกนำเสนอออกไปจากกองบรรณาธิการข่าวเสียก่อน จึงทำให้ภาพบางเหตุการณ์ที่มีการใช้ความรุนแรงถูกแพร่ภาพออกไป ซึ่งในกรณีนี้ทางสถานีโทรทัศน์หรือสำนักข่าวควรมีการให้ผู้สื่อข่าวภาคสนามส่งข้อมูลและภาพข่าวให้ทางบรรณาธิการข่าวตรวจสอบและคัดกรองก่อนเพื่อความเหมาะสม ดังนั้น ในการนำเสนอข่าวความรุนแรงจากสถานการณ์ต่าง ๆ คุณค่าของความเป็นข่าวจึงไม่อาจพิจารณาจากความสดใหม่หรือความรวดเร็วของการนำเสนอข่าวเป็นประการสำคัญ

ภาพที่ 5 แสดงเจ้าหน้าที่กำลังเข้าระงับเหตุ “กราดยิงโคราช”

ที่มา: Sanook.com, สืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2563

นอกจากนี้แล้วพบว่า การนำเสนอข่าวของบางสถานีโทรทัศน์ยังคงมีการถ่ายทอดภาพความรุนแรงซ้ำแล้วซ้ำเล่า เช่น มีการนำเสนอภาพการยิงต่อสู้ระหว่างคนร้ายกับเจ้าหน้าที่ การกราดยิงเหยื่อของคนร้าย ภาพผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต เป็นต้น โดยมีการนำเสนอในทุกช่วงข่าวของสถานี ยิ่งไปกว่านั้นบางช่วงข่าวนำเสนอภาพความรุนแรงซ้ำไปซ้ำมาถึง 3-4 รอบ หรือมากกว่านั้น ทั้งนี้ สื่อมวลชนหลายสำนักมีการทำภาพคอมพิวเตอร์กราฟิกจำลองสถานการณ์เพื่อให้ผู้ชมมีความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งในกรณีนี้จำเป็นต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากภาพกราฟิกดังกล่าวถูกสร้างขึ้นจากความเข้าใจและข้อมูลของผู้สื่อข่าว ซึ่งอาจมีความแตกต่างและคลาดเคลื่อนจากข้อมูลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และอาจนำมาซึ่งความสับสนของประชาชนได้ รวมทั้งในบางครั้งสื่อมวลชนบางสำนักมีการใส่เสียงเอฟเฟกต์ประกอบเพื่อทำให้ดูตื่นเต้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ชมได้เช่นกัน ทั้งนี้ ในการรายงานข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงนั้น สื่อควรนำเสนอภาพข่าวที่มีความรุนแรงทั้งภาพและเสียงเพียงรอบเดียวในการนำเสนอข่าวแต่ละช่วงเวลา โดยควรขึ้นข้อความระบุถึงระดับความรุนแรงของเนื้อหาที่นำเสนอ และอายุของผู้ที่สมควรชมภาพข่าวดังกล่าว เพื่อให้ผู้ชมใช้ประกอบการพิจารณาในการชมข่าวความรุนแรงนั้น พร้อมกับเซนเซอร์ภาพให้มีความเหมาะสมต่อการเผยแพร่ เช่น การปิดบังภาพเลือด บาดแผล อาวุธ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายผู้เสียชีวิต เป็นต้น

ประกอบกับผู้ประกาศข่าวบางรายใช้น้ำเสียงในการรายงานข่าวหรือเล่าข่าวที่มีการใส่อารมณ์โกรธโมโห หรือมีถ้อยคำหยาบคายเพื่อกล่าวโทษคนร้ายร่วมกับการนำเสนอข่าวไปด้วย ถึงแม้ภาพข่าวหรือเนื้อหาข่าว

จะระบุถึงผู้ก่อเหตุการณ์ความรุนแรงว่าเป็นใคร มีชื่อนามสกุลอะไร แต่ในฐานะสื่อมวลชนควรมีการรายงานข่าวด้วยความเป็นกลาง เนื่องจากบุคคลดังกล่าวยังไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และยังไม่ถูกตัดสินคดีความจากกรณีกราดยิงโคราช พบว่า มีผู้ประกาศข่าวหลายรายที่ตัดสินผู้กระทำผิดด้วยอารมณ์และความรู้สึกส่วนตัว เช่น ไอ้ชั่ว ไอ้โหด ไอ้เลว เป็นต้น ซึ่งในฐานะสื่อมวลชนควรเลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่นำไปสู่ความรุนแรงหรือกระตุ้นอารมณ์โกรธให้กับผู้ชมผู้ฟังให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ด้วยการเลือกใช้คำที่สุภาพและเป็นทางการ เช่น ผู้ก่อเหตุ ผู้ต้องสงสัย เป็นต้น และควรหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงชื่อและนามสกุล ถิ่นที่อยู่ ของผู้ก่อความรุนแรงดังกล่าว เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ภาพที่ 6 แสดงจุดเกิดเหตุ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจพิสูจน์หลักฐานเหตุ “กราดยิงโคราช”

ที่มา: มติชนออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2563

จากข่าวกราดยิงโคราช จะเห็นได้ว่าสื่อทุกสถานี ทุกสำนัก ได้มีการนำเสนอภาพการสัมภาษณ์ผู้อยู่ในเหตุการณ์ และ/หรือ ญาติผู้เสียชีวิต ซึ่งหลายครั้งภาพที่ปรากฏออกมาแสดงถึงความโศกเศร้าเสียใจของผู้สูญเสีย เช่น การร้องไห้เสียใจ การคร่ำครวญ การแสดงอารมณ์โกรธแค้น เป็นต้น ซึ่งอารมณ์ดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากประเด็นคำถามที่กระทบกระเทือนจิตใจ กระตุ้นความรู้สึกโกรธ โมโห ซึ่งในกรณีนี้สื่อมวลชนควรมีการซักซ้อมหรือแจ้งประเด็นคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์พิจารณาความเหมาะสมและสภาพจิตใจตนเองล่วงหน้าเสียก่อน ไม่ควรนำกล้องหรือไมค์ไปตั้งสัมภาษณ์ทันทีทันใด และควรให้ระยะเวลาผ่านไปสักช่วงหนึ่งก่อน

เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ผ่อนคลายความเสียใจ หรือความตื่นตระหนก เนื่องจากคุณค่าของความเป็นข่าวที่แท้จริงไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับของอารมณ์และความรู้สึกของแหล่งข่าว สื่อจึงไม่มีความจำเป็นต้องถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของแหล่งข่าว โดยเฉพาะความโศกเศร้าที่ใจที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ความรุนแรง

สำหรับการนำเสนอข่าวกราดยิงโคราชนั้น ยังพบว่าสื่อมวลชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวสารและการกรอบข่าว (Framing) ไปที่ประเด็นสถานการณ์ความรุนแรงและความสูญเสียของความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ โดยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์เหยื่อและญาติผู้เสียชีวิต ตลอดจนผู้ใกล้ชิดผู้ก่อเหตุ ถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นหลังจากเกิดเหตุ รวมถึงปมต่าง ๆ ที่นำไปสู่การก่อเหตุกราดยิง แต่ยังขาดการนำเสนอข่าวในเชิงป้องกันหรือแนวทางการแก้ไขปัญหา เช่น การจัดการความเครียดซึ่งอาจนำไปสู่การก่อเหตุ แนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนเมื่อประสบเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกัน การดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตจากการเปิดรับข่าวดังกล่าว เป็นต้น

4. แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความขัดแย้ง

เมื่อมนุษย์อยู่กันเป็นกลุ่มในลักษณะของสัตว์สังคม และท่ามกลางทรัพยากรที่จำกัดก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีความขัดแย้ง ความขัดแย้งในสังคมมนุษย์แยกแยะได้ 4 ประการใหญ่ ๆ คือ (ลิขิต ชีรเวคิน, 2553)

1) ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เริ่มต้นจากการแบ่งอาหารที่ได้จากการล่า ใครควรจะได้สัดส่วนเท่าไร มากน้อยเพียงใด จะมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ซึ่งในเบื้องต้นก็มักจะตัดสินกันโดยใช้พลังกำลัง ผู้แข็งแรงที่สุดจะได้จำนวนอาหารมากที่สุด

2) ความขัดแย้งในแง่ของสถานะทางสังคม ในสังคมมนุษย์จะมีความแตกต่างกันในเรื่องเกียรติและศักดิ์ศรี ผู้ซึ่งอยู่ในฐานะได้เปรียบก็จะตั้งตนเองเป็นผู้อยู่ในฐานะสูงกว่า มีโอกาสได้อาศัยอยู่ในถ้ำที่ใหญ่โตกว่า และสะดวกสบายกว่า เป็นต้น

3) ความขัดแย้งในเรื่องของอำนาจ ใครเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการกับทรัพยากร ใครเป็นผู้มีอำนาจในการตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา อันนี้เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

4) ความขัดแย้งในเรื่องของนามธรรม เช่น ฝ่ายหนึ่งต้องการให้ปล่อยต้นไม้ใหญ่ไว้หน้าปากถ้ำเพราะมีร่มเงาและความสวยงาม อีกฝ่ายหนึ่งต้องการตัดทิ้งเพื่อจะได้รับแสงแดดมากกว่าเดิม ความขัดแย้งในเรื่องนี้เป็นความขัดแย้งในทางนามธรรมและค่านิยม แต่ก็อาจจะมีผลสำคัญพอๆ กับความขัดแย้งใน 3 ประการแรก หรือในบางกรณีอาจจะมีผลสำคัญมากกว่าเสียด้วยซ้ำ

ทั้งนี้ ในการนำเสนอข่าวความขัดแย้ง สื่อมวลชนควรนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ด้วยความเป็นกลาง นำเสนอข้อมูลของทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมโดยมีแนวปฏิบัติที่ดีในการนำเสนอข่าวความขัดแย้งสำหรับสื่อออนไลน์ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ ดังนี้

แนวปฏิบัติสำหรับองค์กรสื่อ และกองบรรณาธิการ

1) การมีบทบาทเป็นผู้ประสานความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน

องค์กรสื่อควรมีบทบาทเป็นผู้ประสานความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างคู่ขัดแย้งทุกฝ่าย โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ใช้พื้นที่สื่อในการนำเสนอมุมมอง ความคิดเห็น เกี่ยวกับประเด็นความขัดแย้ง โดยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากันของคู่ขัดแย้ง แต่หากมีความจำเป็นหรือเห็นถึงประโยชน์ของการเผชิญหน้ากันตามเจตนาของคู่ขัดแย้งที่ต้องการซักถามข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีการนำเสนอหรือถ่ายทอดการสนทนาของคู่ขัดแย้ง สื่อมวลชนผู้ดำเนินรายการและกองบรรณาธิการ จำเป็นต้องมีประสบการณ์และมีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์เฉพาะหน้าที่ความขัดแย้งอาจกลายเป็นความรุนแรง โดยเฉพาะความรุนแรงทางวาจา และความรุนแรงทางร่างกาย เป็นเหตุสุดวิสัยจากการใช้อารมณ์ ความรู้สึก ของคู่ขัดแย้ง ดังนั้น หากกองบรรณาธิการ หรือผู้ดำเนินรายการ เห็นว่าความขัดแย้งกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความรุนแรง ควรยุติการถ่ายทอดหรือนำเสนอรายการดังกล่าวและนำเสนอเนื้อหาอื่นแทนทันที สื่อไม่ควรนำเสนอความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรง บทบาทเป็นผู้ประสานความขัดแย้งของสื่อจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสถานการณ์คลี่คลายและคู่ขัดแย้งสามารถควบคุมอารมณ์ในการนำเสนอข้อมูลภายใต้กรอบที่สื่อมวลชนกำหนดเท่านั้น

2) การเสนอข่าวที่มีคู่ขัดแย้งหลายฝ่าย กองบรรณาธิการควรรวบรวมข้อมูลจากทุกฝ่าย และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบความเป็นจริงของข้อมูลก่อนนำเสนอ

ความขัดแย้งอาจมีคู่ขัดแย้งหลายฝ่าย ในการเสนอข่าวผู้ปฏิบัติงานสื่อควรศึกษาประวัติศาสตร์ ข้อเรียกร้อง ปัญหา จุดยืนที่แตกต่างของแต่ละฝ่ายที่ผ่านมา โดยรวบรวมข้อมูลจากทุกฝ่ายทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ รวมถึงข้อมูลเชิงวิชาการ จากนั้นจึงตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลของเหตุการณ์ความขัดแย้งที่ถูกต้อง ครบถ้วน รอบด้าน และนำเสนอเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ความขัดแย้งได้ทบทวนมุมมองและหันหน้าเข้าหากันเพื่อลดความขัดแย้ง

3) องค์กรสื่อต้องมีการนำเสนอข้อมูลด้วยความเป็นกลาง เป็นธรรม และให้น้ำหนักกับทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม

เรื่องความเป็นกลางในการนำเสนอข้อมูลสำคัญอย่างมากในการรายงานข่าวเหตุการณ์ความขัดแย้ง ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องคำนึงถึงหลักการและเหตุผล ระมัดระวังในการไม่สอดแทรกอารมณ์ความรู้สึก อคติส่วนตัว ที่อาจทำให้เกิดการตีความหมายเข้าใจฝ่ายใด สื่อต้องพึงคำนึงถึงความหลากหลายของผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ เป็นพื้นที่ในการนำเสนอข้อมูลให้กับทุกฝ่าย และให้น้ำหนักในการนำเสนอทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจระหว่างกันและช่วยให้ความขัดแย้งลดลง

4) องค์กรสื่อต้องนำเสนอข้อมูลด้วยความเข้าใจจุดยืนของทุกฝ่าย และเน้นการนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจระหว่างกัน และการแก้ปัญหา ซึ่งวิธีการนำเสนอข้อมูลที่มุ่งสร้างความเข้าใจระหว่างกัน สามารถทำได้ ดังนี้

- นำเสนอข้อมูลให้ครบทุกฝ่าย
- นำเสนอด้วยความเข้าใจจุดยืนของทุกฝ่ายอย่างจริงจัง
- มีข้อมูลจากคนกลางที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย
- นำเสนอตัวอย่างของการสร้างความเข้าใจที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่อื่น เพื่อมานำเสนอแนว ทางแก้ไขในพื้นที่ของตนเอง หรือกรณีศึกษาในต่างประเทศที่ประสบผลสำเร็จ
- ประสานทุกฝ่ายให้ได้พูดคุยกัน หากสามารถทำได้ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบสาเหตุและนำสู่แนว ทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้

5) หากจำเป็นหรือต้องนำเสนอภาพ หรือเสียงประกอบข่าว กองบรรณาธิการข่าวควรเห็นควรเบลอ ภาพแหล่งข่าวหรือแปลงเสียง เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน และสิทธิส่วนบุคคลที่เกิดจากภาพข่าว รวมถึงความปลอดภัยของบุคคลที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวความขัดแย้งนั้น เช่น เด็ก เยาวชน สตรี คนชรา หรือ ภาพความขัดแย้ง ภาพการเสียชีวิต ภาพทารุณ โหดร้าย ภาพการต่อสู้ เป็นต้น

6) สื่อต้องมีอิสระในการปฏิบัติงาน ไม่ถูกกดดัน แทรกแซง

เหตุการณ์ความขัดแย้งประกอบไปด้วยหลายฝ่าย สื่อจึงต้องมีอิสระในการรายงานข้อมูล ไม่ถูก แทรกแซงหรือควบคุมการทำงานด้วยอำนาจ หรือผลประโยชน์ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จึงจะสามารถรายงานข่าวที่ มุ่งให้ความขัดแย้งบรรเทา หรือนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ หากสื่อในพื้นที่ถูกกดดัน แทรกแซงการทำงานจาก อำนาจในท้องถิ่น อาจให้สื่อในพื้นที่อื่นมาปฏิบัติงานแทน

แนวปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติงานข่าว

1) สื่อมวลชนต้องไม่ใช่ประทุษวาจา รวมถึงไม่นำเสนอที่ขี้น้ำ ยั่วยุ และ แบ่งฝ่ายเพราะเป็นการสร้าง ความเข้าใจผิด สร้างความเกลียดชัง และเพิ่มความขัดแย้งระหว่างผู้เกี่ยวข้อง

สื่อไม่ควรเป็นส่วนหนึ่งของผู้ไ้วจาแห่งความเกลียดชัง ต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งนำไปสู่ความ แตกแยกในสังคม ดังนั้น การตั้งนำเสนอถ้อยคำ ท่าทาง ภาพ น้ำเสียง เสียงประกอบ กราฟิก และอื่นๆ ต้องไม่ เป็นไปในทางขี้น้ำ ยั่วยุ เกินจริง หรือประณามว่าฝ่ายใดถูกผิดในสถานการณ์ที่ยังไม่ชัดเจน เพราะจะทำให้ ความขัดแย้งเพิ่มขึ้น และอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรง แนวปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดการใช้ประทุษวาจา ได้แก่

- ไม่นำเสนอเนื้อหาที่เป็นการเหมารวม ปลุกเร้า ให้อารมณ์ และสร้างความเกลียดชังให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด บนฐานของชาติพันธุ์ สัญชาติ เชื้อชาติ เพศสภาพ ความพิการทางเพศ ศาสนา วัฒนธรรม อุดมการณ์ทางการเมือง อายุ ความพิการทางกายหรือสติปัญญา

- หลีกเลี่ยงการปล่อยเสียงสัมภาษณ์แหล่งข่าว และการให้ผู้ฟังโทรเข้ามาในรายการ ที่มีจุดประสงค์ในการใช้เพื่อสร้างความเกลียดชังในรายการ หรือเพื่อสร้างความเข้าใจผิด และยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย

- ในกรณีการชุมนุม ควรเลือกใช้คำเรียกผู้ชุมนุมอย่างเป็นกลาง หรือใช้ชื่อกลุ่มที่ผู้ชุมนุมเรียกตนเอง ไม่ตีตราประทับในเชิงบวกหรือลบ ในการรายงานข่าว

- หลีกเลี่ยงการใช้คำแสดงอารมณ์ ตีตรา คำขยาย ที่สะท้อนความลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น โหดร้าย ป่าเถื่อน เลวทราม บ้าคลั่ง เป็นต้น แต่ต้องรายงานการกระทำที่ไม่เหมาะสมโดยอธิบายข้อมูลให้ชัดเจน

2) การปกปิดแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูล เพื่อความปลอดภัยของแหล่งข่าว โดยเฉพาะกรณีที่มีความขัดแย้ง เหตุการณ์ความขัดแย้งอาจมีเรื่องของความรุนแรงตามมา การรักษาความปลอดภัยให้กับแหล่งข่าวจึงสำคัญ การปกปิดข้อมูลของแหล่งข่าวจึงเป็นจรรยาบรรณในการทำงานอย่างหนึ่งของผู้ปฏิบัติงานข่าว

3) ผู้รายงานข่าวไม่ควรเสนอคลิปหรือภาพข่าวโดยไม่มีการบรรยายข้อมูลข่าวประกอบ ซึ่งสุ่มเสี่ยงต่อการตีความหมายเหตุการณ์ผิดพลาด และเพิ่มความขัดแย้ง

ในการรายงานข่าว ผู้สื่อข่าวต้องรายการความเป็นข่าวพร้อมไปกับการนำเสนอคลิปวิดีโอหรือภาพข่าว เพื่อสร้างความเข้าใจในเหตุการณ์แก่ผู้ชมผู้ฟัง การรายงานโดยนำเสนอเพียงคลิปวิดีโอหรือภาพข่าว อาจนำไปสู่การรับรู้และตีความที่ผิดพลาด และเพิ่มความขัดแย้งได้

4) หากมีการถ่ายทอดสดจากพื้นที่เกิดเหตุ ผู้รายงานข่าวควรออกอากาศแบบมีการหน่วงเวลา เพื่อตัดภาพที่ไม่เหมาะสมและไม่คาดฝันได้ทันทั่วทั้ง

ในกรณีเหตุการณ์ที่มีการถ่ายทอดสด เช่น เหตุการณ์ชุมนุม การจลาจล การปะทะ เป็นต้น ซึ่งอาจมีเหตุการณ์ไม่คาดฝันเกิดขึ้นได้ การออกอากาศแบบมีการหน่วงเวลา เพื่อตัดภาพที่ไม่เหมาะสมและไม่คาดฝันได้ทันทั่วทั้ง และลดโอกาสการเพิ่มความขัดแย้ง อันนำไปสู่ความรุนแรง

5) สื่อต้องยอมรับในความผิดพลาดในการทำงาน และรับผิดชอบด้วยการแก้ไขข้อมูลแก่สาธารณะชน

ในกรณีที่สื่อปฏิบัติงานผิดพลาด อันนำไปสู่ความขัดแย้ง ต้องรับผิดชอบด้วยการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องผ่านช่องทางสื่อแก่สาธารณะชน เพื่อไม่เป็นเหตุนำไปสู่การขยายความขัดแย้งของบุคคล และสังคมในวงกว้าง และแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสื่อ

กรณีศึกษา รายการถามตรง ๆ กับจอมขวัญ "อู๋ หฤทัย" เผชิญหน้า "ไผ่ ดาวดิน"

จากกรณีที่ อู๋ หฤทัย ม่วงบุญศรี นักร้องชื่อดัง กับ นายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา หรือ ไผ่ ดาวดิน มาร่วมแสดงทัศนะของ 2 ฝ่ายการเมือง เพื่อหาทางออกวิกฤติการเมืองไทย ในรายการถามตรง ๆ กับจอมขวัญ ออกอากาศทางไทยรัฐทีวี ช่อง 32 เวลา 17.15 น. เมื่อวันที่ 4 พ.ย. 2563 โดยในรายการ อู๋ หฤทัย มองว่าการเมืองที่นำพาประเทศไทยทุกวันนี้ติดหล่ม เพราะคำว่า "ประชาธิปไตยต้องมาจากการเลือกตั้ง" ซึ่งจริงๆ แล้ว ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การให้คนไทยทุกคนที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยมีสิทธิเสรีภาพ เพื่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งการพัฒนาประเทศ 30 ปีที่ผ่านมา ช้ามากเพราะนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งมีปัญหาพร้อมทั้งไม่เห็นด้วยที่จะมีการให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพราะผลงานพัฒนาประเทศของ พล.อ.ประยุทธ์ ได้ทำในสิ่งที่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งไม่สามารถทำได้ตลอดระยะเวลา 30 ปี ในขณะที่ ไผ่ ดาวดิน ยังยืนยัน 3 ข้อเรียกร้องเดิม โดยมองว่า ตอนนี้โลกเปลี่ยนไปแล้ว คนรุ่นใหม่ที่ออกมาเรียกร้อง เขาไม่ได้มองแค่เรื่องของตัวเอง แต่มองไปถึงอนาคต จึงต้องมีการปฏิรูปเพื่อพูดคุยปัญหากันได้อย่างตรงไปตรงมา เพราะกฎหมายต้องเป็นของทุกคน ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการแก้กฎหมาย อย่างไรก็ตาม จากประเด็นที่มีการพูดคุยในรายการ ส่งผลให้ แฮชแท็ก #ถามตรงๆกับจอมขวัญ พุ่งขึ้นเป็นแฮชแท็กยอดนิยมอันดับ 1 ในทวิตเตอร์ประเทศไทยอย่างรวดเร็ว (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

ภาพที่ 7 แสดงส่วนหนึ่งของรายการถามตรง ๆ กับจอมขวัญ

Thairath_News on Twitter: "รัฐบาล...
twitter.com

วัน"ถาม"อุ๊" บก.ลายจุดถึงกับเข้ามาดอ...
yummun.com

Chuladis R. on Twitter: "ได้ยินมาว่า ...
twitter.com

อุ๊ หฤทัย เคลื่อนไหวเดือด สอนเด็กไทย
thaismiletopic.com

III. iVader #หยุดคุกคามประชาชน on ...
twitter.com

ที่มา: ไทยรัฐออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2563

จากกรณีดังกล่าว ประการแรก สะท้อนให้เห็นความพยายามสร้างการมีบทบาทเป็นผู้ประสานความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างบุคคลจากสองขั้วความคิด โดยเชิญผู้ซึ่งเป็นตัวแทนความคิดที่กำลังเกิดความขัดแย้งในสังคมปัจจุบัน ซึ่งตัวสื่อมวลชนซึ่งเป็นพิธีกรในการดำเนินรายการสามารถดำเนินรายการได้อย่างเป็นกลางในระดับหนึ่ง โดยพยายามไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง แต่จะพยายามสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาสาระของแต่ละฝ่ายตามที่ตนเองเข้าใจ และพยายามไกล่เกลี่ยประเด็นต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ความขัดแย้งเปลี่ยนแปลงไปสู่ความรุนแรง ตลอดจนบุคลิกภาพของสื่อมวลชนผู้ดำเนินรายการค่อนข้างเป็นกันเอง เป็นสื่อมวลชนรุ่นใหม่ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ร่วมรายการที่อาจจะมีความวิตกกังวลหรือความรู้สึกไม่มั่นใจ

มากกว่าและไม่อยู่ภายใต้กรอบที่ผู้ดำเนินรายการกำหนด ดังนั้น การเลือกคู่ขัดแย้งเข้าร่วมสนทนาสื่อมวลชน จึงต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับผู้ดำเนินรายการและคู่ขัดแย้งอย่าให้เข้าข่าย “ชกคนละครุ่น”

อย่างไรก็ตาม คู่ขัดแย้งของการสัมภาษณ์ในรายการนี้ ในบางครั้งไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้และมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความรุนแรงทางวาจาหรือ “วิวาทะ” และบางครั้งแสดงออกถึงความรุนแรงผ่านแวตากริยา อาการ แต่ผู้ดำเนินรายการในฐานะสื่อมวลชน ยังคงปล่อยให้มีการดำเนินรายการต่อไป และให้คู่ขัดแย้งในรายการนำเสนอมุมมอง ทศนคติ และมีวิธีการแสดงออกที่ส่อไปในทิศทางสร้างความรุนแรง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการปล่อยให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ไม่เป็นไปตามแนวปฏิบัติสื่อในการนำเสนอข่าวหรือประเด็นความขัดแย้งในขณะเดียวกันผู้ชมหรือผู้รับสารได้มีการติตแซชแท็กให้ #ถามตรง ๆ กับจอมขวัญ กลายเป็นแฮชแท็ก อันดับ 1 ในตอนนั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความนิยมหรือเรตติ้งของรายการดังกล่าว และอาจนำไปสู่การสนับสนุนรายการของสปอนเซอร์ในอนาคต

ดังนั้น การนำเสนอความขัดแย้งของคู่ขัดแย้งในรายการดังกล่าว โดยไม่มีการยุติการออกอากาศรายการหรือการระงับความรุนแรงที่เกิดขึ้น และยังคงปล่อยให้มีการนำเสนอความขัดแย้งแปรเปลี่ยนไปเป็นความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ใน 2 กรณีใหญ่ ๆ คือ การขาดประสปการณ์และความเชี่ยวชาญในวิชาชีพสื่อมวลชน จึงทำให้ผู้ดำเนินรายการและทีมงาน ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ความขัดแย้งได้ อีกประการหนึ่งนั้น เกิดจากความตั้งใจที่จะให้ความขัดแย้งมีแนวโน้มแปรเปลี่ยนไปสู่ความรุนแรง เพื่อสร้างกระแสมโนยมจากผู้ชมและนำไปสู่เป้าหมายทางการตลาด ในลักษณะ “เอามัน” ในกรณีนี้สื่อมวลชนควรยุติการนำเสนอหรือถ่ายทอดภาพความรุนแรงของรายการที่เกิดขึ้น โดยผู้ดำเนินรายการอาจทำหน้าที่สรุปประเด็นที่สนทนาผ่านมาแล้วแทน หรือก่อนดำเนินรายการควรมีการพิจารณาความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ของแขกรับเชิญเนื่องจากผู้ที่เห็นด้วยกับคู่ขัดแย้งย่อมมีหลากหลายคน ไม่ได้มีเพียงคนเดียว ดังนั้น การเลือกผู้ที่เหมาะสมมาเป็นตัวแทนของแต่ละฝ่ายย่อมเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการหลีกเลี่ยงการสนทนาบนประเด็นความขัดแย้งและจะไม่นำไปสู่ความรุนแรง หากไม่แน่ใจว่าจะสามารถควบคุมผู้ร่วมรายการได้ โดยทางออกประการหนึ่งหากสื่อมวลชนต้องการนำเสนอถึงมุมมองที่หลากหลาย ควรมีการดำเนินการสัมภาษณ์คู่ขัดแย้งหรือผู้ขัดแย้งที่ละราย ซึ่งเป็นการลดการเผชิญหน้าของแต่ละฝ่าย หรือใช้การสนทนาผ่านสื่อกลาง เช่น การโทรศัพท์ การประชุมออนไลน์ วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ควบคุมการนำเสนอเนื้อหาความขัดแย้งได้ง่ายขึ้น หากพิจารณาแล้วว่าจะนำไปสู่ความรุนแรง

จากกรณีดังกล่าว ทำให้สังคมไทยวิพากษ์วิจารณ์ถึงพฤติกรรมที่นำไปสู่ความรุนแรงของคู่ขัดแย้งในช่วงเวลาหนึ่ง แต่ยังไม่พบว่าผู้ดำเนินรายการหรือสถานีโทรทัศน์มีการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อคู่ขัดแย้งทั้งสองอย่างไร และอาจเห็นว่าเหตุการณ์วิวาทะที่เกิดขึ้นในรายการเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้และเป็นความน่ายินดีของรายการซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากผู้ชมรายการ ในกรณีนี้ สื่อมวลชนควรออกมาแสดงความเสียใจกับผู้ชมรายการที่ไม่สามารถควบคุมความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งดังกล่าวได้ และควรแสดงความขอโทษต่อคู่ความขัดแย้งทั้งสองฝ่ายที่ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนาของทั้งสองฝ่าย

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. (2563). **คู่มือการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต**. กรุงเทพฯ: เปเปอร์เฮาส์.
- กรมสุขภาพจิต. (2559). **การนำเสนอข่าวความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจสาธารณชน**. กรุงเทพฯ : ข่าวสารกรมสุขภาพจิต.
- ขจรจิต บุนนาค. (2554). ความขัดแย้ง VS ความรุนแรง. **วารสารนักบริหาร**, กรกฎาคม - สิงหาคม, 136-144.
- ดารานี จักรัตน์. (2551). **ผลกระทบของการนำเสนอภาพข่าวอาชญากรรมที่มีเนื้อหาความรุนแรงบนหน้าหนังสือพิมพ์ประชนิยมรายวันต่อเจตคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). **ส่องมุมมองโซเชียล หลัง "อุ - ไข่ ดาวดิน" เผชิญหน้าใน ถามตรงๆ กับจอมขวัญ**.
ออนไลน์ : <https://www.thairath.co.th/news/politic/1969445>
- ปิยชี. (2550). **แนวปฏิบัติและกรอบจรรยาบรรณของปิยชี**. กรุงเทพฯ: เสี่ยงไทย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2553). ความขัดแย้งและการแก้ปัญหา. **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน, 136-144.
- สำนักข่าวบีบีซีไทย. (2563). **วิสามัญฆาตกรรมจำลิมเอก หลังก่อเหตุกราดยิงในโคราช**. ออนไลน์ : <https://www.bbc.com/thai/live/thailand-51428500>
- สำนักส่งเสริมการแข่งขันและกำกับดูแลกันเอง. (2557). **คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลกันเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.
- อดิพล เอื้อจริยพันธุ์ (2019). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา จวอ.338 อุตสาหกรรมโทรทัศน์และสื่อใหม่**. วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Christtians,C. (2006). **The case for communicatarial ethics**. In M. Land, & B. Hornaday, **Contemporary media ethics** (pp.57-69). Spokane, WA: Marquette.
- Christians, C., Rotzoll, K., & Fackler, M. (1990). **Media Ethics : Case and Moral Reasoning**, 3 rd. edition, New York : Longman.
- Christtians,C.G. (2010). **The ethics of privacy**. Im C. Meyers, **Journalism Ethics: A philosophical Approach** (pp.182-193). Oxford: Oxford University Press.
- Darwall, S. (Ed.). (2003). **Contractarianism/contractualism**. Oxford, England: Blackwell.
- Elliott, D. (1986). **Responsible journalism**. Beverly Hill,CA:sage.
- Filler, L. (1968). **The muckrakers**. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Hallin, D.C., & Mancini, P. (2012). **Who We Are**. Retrieved 10 18,2019, from Free TV Australia, <http://www.freetv.com.au/who-we-are/>

- Oxford Dictionary. (2020). **Defining Media Ethics**. Oxford Dictionaries Language matters. Retrieved November 5,2020, from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/spellcheck/english/?q=Media+Ethics>
- Paine, T. (2011). **The Age of Reason**. In K. Wallters, The age of reason (p275). Calgary: Broadview Press.
- United Nations (1948). **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. Retrieved October 15,2020, from humanrights.mfa.go.th/udhr-th-en
- Tsukamoto, S. (2006). **Social responsibility theory and the study of journalism ethics in Japan**. Journal of Mass Media Ethics, 21(1), 54–68.
- Unesco. (2011). **Assessment of Media Development in Croatia**. The International Programme for the Development of Communication. France.

คณะผู้จัดทำ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะทำงาน

1. อาจารย์ ดร.วีระนันท์ คำนึงวุฒิ หัวหน้าโครงการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ท แสนทวิ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร ยุวโกศล
5. อาจารย์ ดร.อัญชญา กลิ่นเทียน
6. อาจารย์ ดร.อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.)

สำนักส่งเสริมการแข่งขันและกำกับดูแลกันเอง

1. นางรมิดา จรินทิพย์พิทักษ์
2. นางสาวชวันภัสร์ ศรีกัลยารัตน์
3. นางกรกนก ชายพรม
4. นางสาวปนัดดา สร้อยศรี
5. นางสาวพัชรา อร่ามศรี
6. นายประคุณ รุ่งธนวิชัย
7. นางชนานันท์ กาญจนลาถ
8. นางสาวธีรดา ศรีนวล
9. นางสาวจรรยรัตน์ ไพโรไพศาลกิจ
10. นางสาวกิตติราภักดิ์ คล่องแคล่ว

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง
กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.)

๘๗ ซอยพหลโยธิน ๘ (สายลม) ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๗๑ ๐๑๕๑-๖๐ ต่อ ๕๐๑, ๕๐๔ โทรสาร ๐ ๒๒๗๘ ๕๓๑๖

www.nbtc.go.th